

novnog uranjanja u konkretni život, u kojem ona uopće tek i zadobiva svoj smisao kao proširiteljica Radosne vijesti koju mora čuti svaki čovjek dobre volje, Radosne vijesti koja *Vrhbosni* uopće daje za pravo da se ubroji u »katolički« tisak s onu stranu njezine strogo unutarcrkvene zadaće.

Željko Pavić

Šimun Šito ĆORIĆ, *Psihologija religioznosti*, »Naklada Slap«, Jastrebarsko 1998., 251 str.

Šimun Šito Ćorić već se duže vrijeme bavi problematikom psihologije religije ili psihologije religioznosti. Kao plod tog istraživanja nastala je i ova knjiga koju je autor naslovio *Psihologija religioznosti*.

Možda je zanimljivo spomenuti da je autor ove knjige svećenik koji kao pastoralni poslenik i psiholog ugrađuje u ovu studiju svoja bogata pastoralna iskustva. Očito su mnogobrojni susreti s ljudima potaknuli autora da sa znanstvenog stajališta analizira i promotri fenomen religije kao i raznolike oblike religioznosti. Ovdje se religija ne promatra pod vidom filozofske refleksije, jer bi to značilo baviti se filozofijom religije ili metafizikom religije, nego autor želi religiju shvatiti i analizirati prije svega pod vidom njezine psihološke strukture.

Budući da je društvena stvarnost pluralistički oblikovana, ona je i prepoznatljiva po pluralističkim oblicima religioznosti.

U »Proslovu« naznačeno je autorovo interkonfesionalno stajalište koje religioznost shvaća »kao određeno osobno osvjedočenje i određeni stil života i ponašanja koji stoje u odnosu s Nadnaravnim« (str. 13.)

Američka kao i evropska psihologija religioznosti uočila je važnost religijskog fenomena, te ga je pokušala sustavno istražiti uzimajući pri tom u obzir najsuvođenije domete znanosti kao i znanstvene metodologije. Uvažena je i prihvaćena empiričko induktivna metoda koja garantira sustavnost i objektivnost znanstvenog istraživanja.

Koristeći znanstvenu metodologiju psihologija religioznosti postala je važna grana suvremene psihologije. U tom kontekstu valja promatrati i knjigu Š. Š. Ćorića koja je pred nama.

Autor je knjigu podijelio u 11 poglavlja naznačivši pri tom širok i svestran pristup k religioznoj problematici.

U I. poglavlju *Uvodne postavke psihologije religioznosti* autor daje kraći uvod u sam predmet koji psihologija religioznosti istražuje. Prema autorovu shvaćanju predmet psihologije religioznosti jest osoba koja na neku religioznu ponudu postaje religiozna ili nereligiozna. U činu prihvaćanja ili neprihvatanja neke religiozne ponude prisutan je svojevrsni »dinamizam« koji čovjeka potiče na »odluku« da nešto čini ili ne čini u odnosu prema Nadnaravnom. Prema tome svrha je psihologije religioznosti »da pomogne razumjeti kako čovjek svoj religiozni odnos, koji za njegov život ima posebni smisao, razvija ili ne razvija, a ne kako on 'stvara religiju'« (str. 20.)

Pri tom psihologija religioznosti prati intenzitet, učestalost i trajnost tog odnosa. Autoru se spontano nameće pitanje kolika i kakva je neutralnost psihologije pri ispitivanju odnosno da li je neutralnost uopće moguća.

Da bi otvorio put međureligijskom dijalogu do kojeg je autoru očito stalo, on svjesno uvodi izraz »Nadnaravno« kako bi

izbjegao moguća sužavanja ovog središnjeg religijskog pojma.

Poglavlje II. naslovljeno je *Povijesna baština psihologije religioznosti*.

Psihologija religioznosti ima doduše kratku ali vrlo bogatu povijest i baštinu. Ovdje su pomno nabrojani psiholozi koji su o religioznoj problematici izrekli bilo pozitivna bilo negativna ili suzdržana mišljenja. Upoznavanje čitatelja s povijesnom baštinom psihologije religioznosti stvara one pretpostavke koje su potrebne za što objektivnije proučavanje čovjekove religioznosti.

U III. poglavlju *Religioznost sa stajališta psihologije ličnosti* autor predstavlja ljudsku osobu kao i njezino religiozno iskustvo kao središnji pojam psihologije religioznosti. U psihologiji doduše postoji veliki broj teorija o ljudskoj osobi no svaka od njih »ima svoje vrijednosti i svoje manjkavosti«. (str. 51.)

Cjelovitij i objektivnij teoriji o osobi u svakom slučaju pripada religioznost kao njezina bitna sastavnica. Ako je neka osoba religiozna, onda u njezinu cjelovitost bitno pripada molitva kao i razni mistični doživljaji koji mogu biti jačeg ili slabijeg intenziteta. U molitvi i u pojedinim mističnim doživljajima ostvaruje se odnos s »Nadnaravnim« koji je od općeg interesa za svaku objektivnu teoriju religioznosti.

Autoru nisu strana pitanja poput »ukazanja« i »opsjednutosti«. Takva i slična pitanja samo govore da iz područja istraživanja ne treba isključiti ništa, jer samo to jamči objektivnost istraživanja.

Poglavlje IV. organizirano je pod naslovom *Religioznost u psihologijskim stavovima S. Freuda, C. G. Junga, G. W. Allporta i E. Frankla*.

U sadržajnom obliku ovo je poglavlje povezano s II. poglavljem. Navedenim autorima poklanja se posebna pozornost.

Ne radi se samo o biografskim podacima, nego prije svega o tome kako ovi autori prilaze religiji. Koliko god njihovi prilazi religiji bili različiti, sigurno je da su njihovi doprinosi istraživanju ove problematike nezaobilazni.

U V. poglavlju *Psihološke dimenzije religioznosti djece, mladih i odraslih ili ljudski razvoj i religioznost*, autor se usredotočuje na čovjekov psihički razvoj, te u tom kontekstu promatra i razvoj religioznosti u pojedinim čovjekovim životnim dobima. Govoreći o djetinjstvu, mladosti, zreloj dobi kao i starosti autor želi posebno istaknuti da je svaka od tih životnih dobi određena i posebnom religioznošću. Ovo je poglavlje od velike važnosti kako za same roditelje tako i za sve one koji se bave odgojem, jer u njemu mogu naći važna saznanja i uvide koji su im potrebni da što odgovornije pristupe k religioznom odgoju djece kao i da što bolje shvate i svoju religioznost, koja se tiče njihove životne dobi.

Poglavlje VI. *O moralnom razvoju, usvajanju vrijednosti i poslušnosti autoritetu* sadržajno je povezano sa poglavljem V. ove knjige. Riječ je naime o moralnim vrednotama koje čovjek usvaja u procesu socijalizacije, a koje duboko utječu na njegov psihički razvoj, te kao takve pridonose integraciji osobe. Čovjek u procesu osamostaljenja treba naučiti kritički misliti i kritički se ponašati prema zadanoj stvarnosti. U tom kontekstu važno je čovjeka odgajati za primjeren i zdrav odnos prema autoritetu, jer svaki slijepi posluš autoritetu može kod pojedinca uzrokovati neželjena stanja koja se mogu negativno odraziti na sam proces njegova osamostaljenja.

U poglavlju VII. *Religioznost i duševno zdravlje* autor želi posebno istaknuti važnost religioznosti kao i važnost religioznog faktora za čovjekovo duševno zdravlje. Važnost religioznosti kao i va-

žnost religioznog faktora za očuvanje čovjekovog duševnog zdravlja sve više uvažavaju gotovo svi ozbiljniji istraživači čovjekova duševnog života. Terapeutske napore trebali bi stoga pomoći čovjeku »da bude usmjeren na realan i ispunjiv transcendentni odnos u kojem nema govora o Bogu kao srditom suncu koji kažnjava, već o Bogu koji razumije čovjekove slabosti, ljubi ga i prihvaća onakvog kakav jest, pozna svakoga 'po glasu', koji se odnosi prema svakom čovjeku kao najtolerantniji otac prema svojoj djeci« (str. 157). Znati za Boga koji nas voli, koji nam prašta, koji nas prihvaća bitno pridonosi čovjekovu duševnom zdravlju.

Poglavlje VIII. govori *O odnosu religioznosti i kriminaliteta*. U tom je poglavlju predstavljeno vrlo važno pitanje kojim je zaokupljeno današnje moderno društvo. Razmatrajući korelaciju odnosa između kriminaliteta i religioznosti pokušava se otkriti sva važnost religioznosti u prevenciji i u suzbijanju kriminaliteta. U svakom slučaju postaje očito da religioznost bitno pozitivno utječe na smanjivanje kriminaliteta. To je poglavlje vrlo važno za odgajatelje kao i za sve pastoralne poslenike koji se bave pastoralom »rubnih« članova našeg društva.

Poglavlje IX. *Osnove psihologije dušobrižništva* aktualizira osnovna pitanja moguće psihologije dušobrižništva. Prije svega ističe se važnost poznavanja psihologije religioznosti koju ono pruža za pastoralnu teologiju, a na taj način i za konkretnu pastoralnu praksu.

U X. poglavlju *Psihologija mjerenja religioznog iskustva* aktualizirana je i predstavljena narav psihologije religiozno-

sti. Religiozno je iskustvo na temelju primjene empiričko induktivne metode postalo mjerljivo, ono se može kvantificirati i objektivizirati te na taj način znanstveno promatrati. Upravo je zbog primjene ovog metodičkog postupka psihologiji religioznosti zagwarantirana samostalnost u odnosu na druge grane psihologije i znanosti u cjelini.

U posljednjem XI. poglavlju *U smjeru poimanja zrele religioznosti* pokušavaju se pronaći i odrediti osnovni kriteriji zrele religioznosti. Određujući osnovne kriterije za »zrelu religioznost« autor prati i sve važne pojave »nezrele religioznosti«, a to mu omogućava i vlastitu objektivnost istraživanja.

Na samom kraju knjige priložen je »upitnik« od 126 pitanja. Ovaj nam »upitnik« može poslužiti da preispitamo svoju religioznost a ujedno može pomoći mnogim istraživačima čovjekovog religioznog života da dođu do što objektivnijih podataka radi znanstvenog istraživanja religioznosti.

Posebna je vrijednost ove knjige u interkonfesionalnom pristupu religioznosti, jer su prevladani konfesijski okviri koji religioznost sužavaju i često je koriste samo za svoje institucionalne svrhe.

Ova je knjiga i velika pomoć svima onima koji se studijski bave psihologijom religioznosti, kao i svima onima koji se bave odgojem ili dušobrižništvom.

Mislim da je ova knjiga dobar poticaj i podloga za daljnja istraživanja religioznosti u našoj domovini.

Dr. Josip Oslić